

Buske

Ved offentlig annoncering har Lejre Kommune efterspurgt ideer og forslag til bevarende lokalplan og kommuneplantillæg vedrørende etablering af yderligere boliger i de eksisterende bygninger på Buske.

Det er Egnshistorisk Forenings vurdering, at bygningerne på Buske er særdeles bevaringsværdige såvel ud fra et lokalhistorisk/kulturhistorisk synspunkt som ud fra et arkitektonisk synspunkt som et af kommunens ganske få eksempler på tidligt industribyggeri.

Ud fra et bevaringssynspunkt ser foreningen positivt på, at bygningerne finder en anvendelse, og vi har erfaring for, at en anvendelse til boligformål ofte viser sig mere nænsom, hensigtsmæssig og fremtidssikret end en anvendelse til erhverv.

Foreningen skal meget opfordre til, at der ved udarbejdelsen af den bevarende lokalplan lægges stor vægt på at sikre bygningernes nuværende ydre fremtræden som tidlige industribygninger mest muligt.

Nedenstående et kort rids af Buske historie. Dette vil i sig selv motivere bevaringsinteresserne på Buske.

Navnet Buske henviser til en lille skov på 25 til 30 ha – en bondeskov eller stævningsskov - der lå sydøst for dagens Buske. Den findes på Videnskabernes Selskabs kort fra 1768 og genfindes på kortmateriale fra 1821.

Buske mødes første gang i 1600-tallet som "Buske Kro" på den ældgamle alvej Roskilde – Slagelse som én af en længere række kroen på strækningen, men kroen kan sagtens være endnu ældre. Alvejen nedlagdes som landevej af amtsrådet midt i 1800-tallet trods ihærdige lokale protester.

Kroen hørte under Sonnerupgård Gods og den var en af de virkelig store. Det var en solid næringsvej at være kromand på Buske, og fæstet gik oftest i arv indenfor samme familie. Kroen var privilegeret og havde bevilling til brændevinsbrænding. Desuden var der en overgang også hestemølle på stedet.

Kromanden hørte til sognets "familier" ligesom herremanden og præsten. Han spillede en stor rolle i egnens liv. F. eks. Lod kromand og bryggeriejer Michael Kiersgaard opføre lægebolig i Hvalsø og skaffede derved læge til byen så tidligt som i 1850.

Midt i 1800-tallet nåede kroen sit højdepunkt. Den omfattede da ud over krodriften: Storlandbrug, bryggeri, bageri, købmandshandel og teglbrænderi. Desuden var brændevinsbrænderiet blevet

moderniseret til et moderne dampbrænderi. Det efterhånden omfattende bygningskompleks havde da over 50 faste beboere.

Da Hvalsø Station åbnede i 1878 forstod den daværende kromand H. Trebien, at der nu skete en så omfattende ændring af trafikken, at krodriften måtte flyttes til stationen. Han lod nu opføre Hvalsø Hotel med købmandshandel, og krobevillingen overførtes hertil.

Trebien anses derfor med rette for at være grundlæggeren af "Hvalsø Stationsby".

Selve Buske reduceredes herved til en stor landbrugsejendom, idet der dog fortsatte et stort hvidtølsbryggeri på stedet til noget ind i 1900-tallet.

På Hvalsø Kirkegård findes også minder om den gamle Buske Kro. Dels i form af en stor fredet ligsten i lysbrun sandsten med fint profileret kant over Gjæstgiver Søren Andersen 1777 - 1835 og hustru Anne Kirstine Christophersen 1803 – 1836. Dels i form af en tavle over Sophus Frederik Kiersgaard 1837 – 1877.

P. f. v.

Med venlig hilsen

Bent Gottfredsen

Formand

Bilag: Buske foto af maleri, udateret, ca. 1900.

